

Деколонізація Миколаєва:

аналіз нових топонімів у публічному просторі

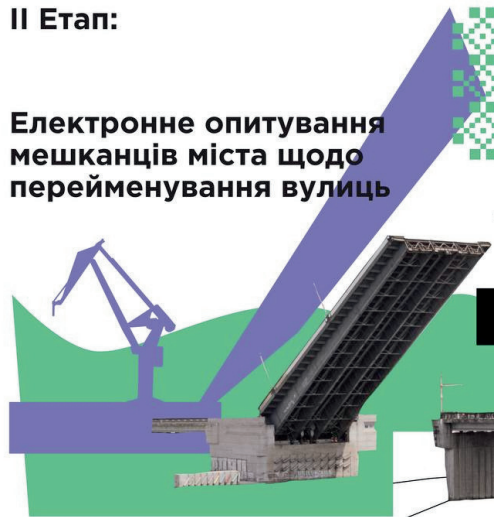

Миколаїв 2024

У 2023 році провели аналіз більше ніж 1200 назв вулиць, провулків, проспектів, парків, скверів та площ міста та запропонували до перейменування 259 назв топонімів на території Миколаївської міської територіальної громади. Ці пропозиції передали Топонімічній комісії Миколаєва восени 2023 року.

II Етап:

**Електронне опитування
мешканців міста щодо
перейменування вулиць**

За час роботи Топонімічної комісії впродовж вересня 2023 року - січня 2024 року проаналізували пропозиції, отримані в результаті кабінетного дослідження та онлайн опитування думки миколаївців.

Комісія запропонувала до перейменування 269 топонімів, з яких 250 - це назви вулиць. Окрім, назв, що містять імперські наративи чи глорифікацію країни-агресора, також в переліку були топоніми, які вимагали уточнень написання відповідно до сучасного українського правопису, а також підтверджені випадки дублювання назв в межах міста.

Наступним етапом перейменування топонімів на території Миколаєва стали громадські обговорення, що проводились у формі консультацій з громадськістю і тривали з 24 квітня по 24 червня 2024 року.

Консультації з громадськістю пройшли за допомогою 2-х інструментів:

- електронні консультації на платформі e-DEM;
- голосування у туристично-інформаційному центрі;
- подання пропозицій щодо перейменування на електронну пошту arch_mykolaiv@mkrada.gov.ua.

Згідно Закону України “Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів” 27 січня 2024 року Миколаївська міська рада втратила право на ухвалення рішення про перейменування топонімів.

27 квітня 2024 року повноваження на ухвалення рішення про перейменування топонімів також втратив Миколаївський міський голова. Дане право перейшло до начальника Миколаївської обласної військової адміністрації.

Всього на розгляд начальника Миколаївської ОВА подали 190 найменувань топонімів на території міста, з яких 51 вулицю запропонували до перейменування через дублювання або інші причини, не передбачені зазначеним Законом.

26 липня 2024 року

розпорядженням начальника Миколаївської ОВА
затверджено нові назви для 152 топонімів

17 жовтня 2024 року

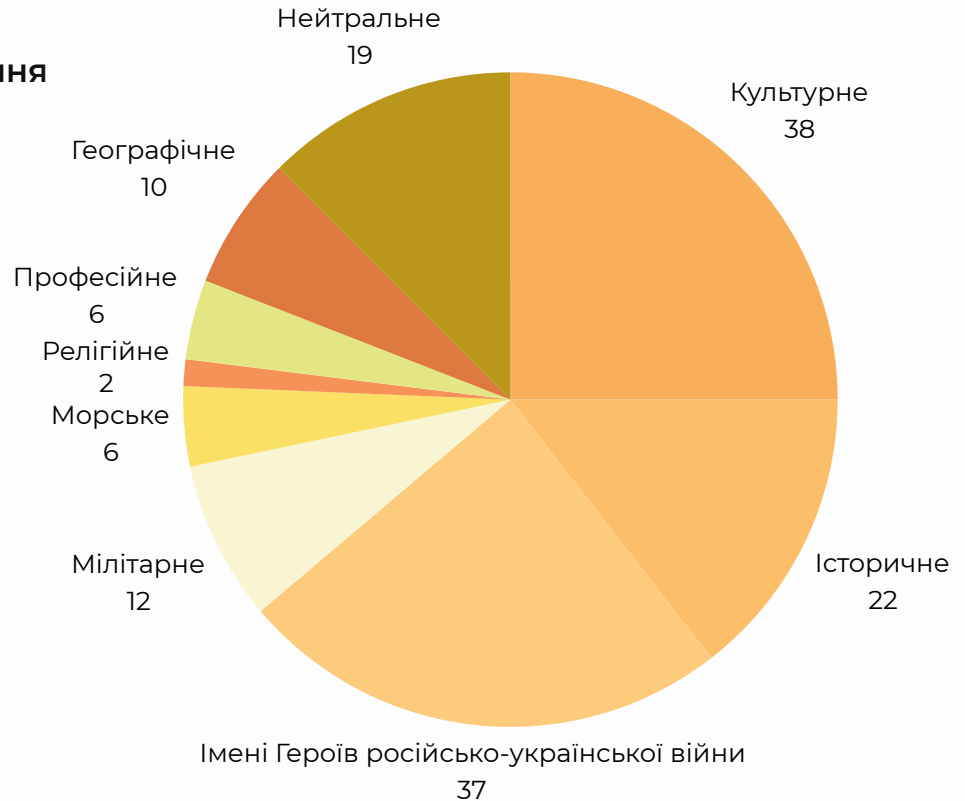
розпорядженням начальник Миколаївської ОВА
скасовано перейменування вулиці Андрєєва.
Перейменовано 151 топонім

Порівняльний аналіз запропонованих назв в результаті дослідження у 2023 році та прийнятих розпорядженням начальника Миколаївської ОВА

Класифікація нових топонімів в Миколаєві

Синтаксичне забарвлення нових топонімів:

Топоніми, назви яких містять русизми та орфографічні помилки:

Запроновано до перейменування - 48

22 - перейменовано

Було-Стало

вул. Рибацька - вул. Рибальська

вул. Кузнецька - вул. Ковальська

вул. Знаменська - вул. Знам'янська

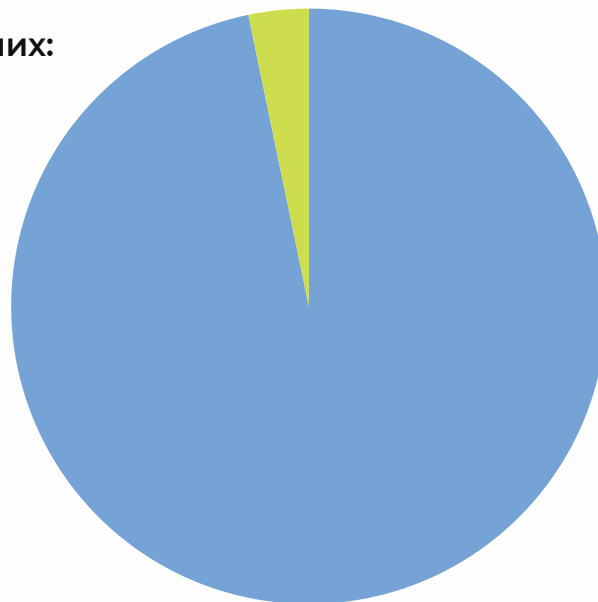
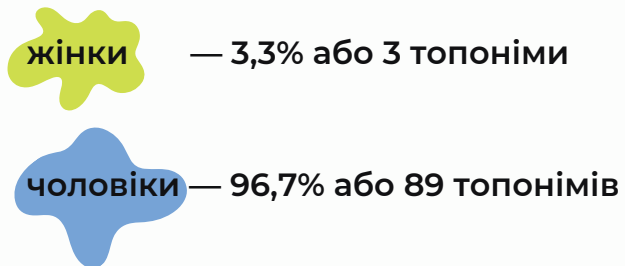
1 та 2 Яровий провулок - 1 та 2 Яружний провулок

провулок Судноскладальників - провулок Суднозбиральників

Каботажний, Інгульський, Паромний, Спаський спуски - відтепер узвози

Класифікація нових топонімів в Миколаєві

Топоніми на честь видатних людей — 92, з них:

Топоніми, названі на честь російських військових діячів, героїв війн, політиків та подій:

Запроновано до перейменування - 18

18 - перейменовано

Було-Стало

вул. Адмірала Макарова - вул. Павла Скоропадського

вулиця та провулок Суворова - вулиця та провулок Зебека

вул. Потьомкінська - вул. Марка Кропивницького

вул. Наваринська - вул. Андрія Покровського

Топоніми, названі на честь радянських військових діячів, героїв війн, політиків та подій:

Запроновано до перейменування - 53

38 - перейменовано

Було-Стало

вул. Генерала Белова - вул. Сергія Гуссіді

вул. Зої Космодем'янської - вул. Повстанська

вул. Комкова - вул. Данська

вул. Ганни Дівіної - вул. Заповідна

Вулиці Галини Петрової, Віті Хоменка, Кобера, Леваневців та
Леваневського не перейменовані

Топоніми, названі на честь російських діячів культури, освіти і науки:

Запропоновано до перейменування - 31

30 - перейменовано

Було-Стало

вул. Толстого - вул. Марії Заньковецької

вул. Чайковського - вул. Миколи Садовського

вул. Станіславського - вул. Сергія Параджанова

вул. Чернишевського - вул. Миколи Хвильового

Вулиця Литовченка, названа іменем українського та російського історичного й релігійного живописця, не перейменована

Топоніми, названі на честь радянських діячів культури, освіти і науки:

Запропоновано до перейменування - 10

9 - перейменовано

Було-Стало

вул. Мічуріна - вул. Олексія Кваші

вул. Дунаєвського - вул. Мирослава Скорика

вул. Тарле - вул. Олександра Олеся

вул. Крилова - вул. Євгенія Логінова

Виключенням стало селище Горького, яке не було перейменоване

Топоніми, назви яких пов'язані з рф:

Запропоновано до перейменування - 8

7 - перейменовано

Було-Стало

вул. Волгоградська – вул. Кімерійська

вул. Новоросійська – вул. Мрії

вул. Тверська – вул. Бориса Хрестителя

вул. Уральська – вул. Олега Хлівного

вул. Сибірська – вул. Волинська

вул. Карельська – вул. Чонгарська

пров. Онезького – пров. Синевирський

вул. Ясна Поляна не перейменована

**Топоніми, назви яких пропагують російську (комуністичну) ідеологію
чи радянські міфи:**

Запроновано до перейменування - **31**

19 - перейменовано

Було-Стало

вул. Партизанської іскри - вул. Пластунська

вул. 28 Армії - вул. Олега Бондаренка

вул. Першотравнева - вул. Євгена Храпка

пров. Першотравневий - пров. Василя Симоненка

Вулиці Дружби, Партизанська, Березневого повстання,
а також провулок Висунський та ін. не перейменовані

Топоніми, назви яких повторюються в межах міста («двійники»):

Запропоновано до перейменування - 57

3 - перейменовано

Топоніми, названі на честь інших географічних назв:

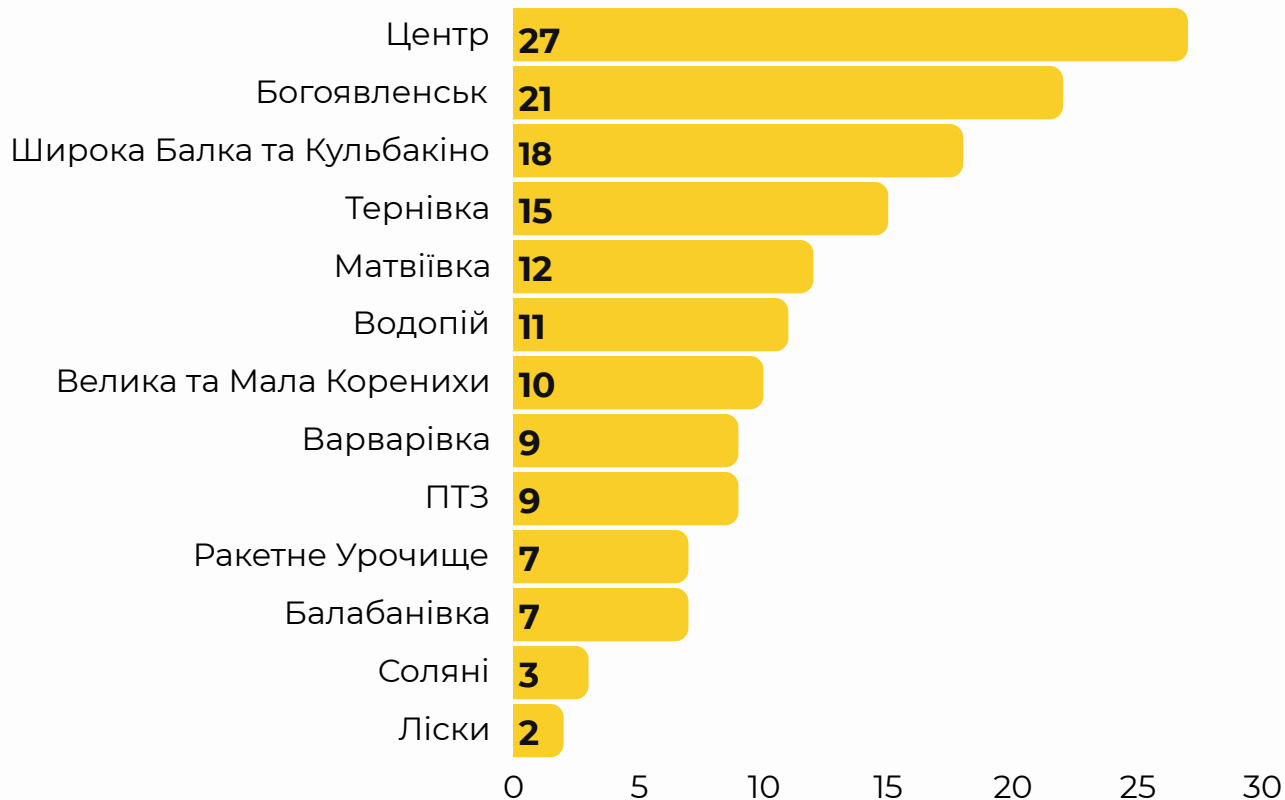
Рекомендували до перейменування лише вулицю Кубинську та провулок Кубинський. Обидва топоніми перейменовані на вулицю Михайла Драй-Хмари та провулок Юрія Яновського відповідно.

Топоніми, які не пропонувались до перейменування під час дослідження 2023 року:

вул. Андрєєва - вул. Пейзажна - скасовано розпорядженням від 17.10.2024

вул. Дмитрієва - вул. Святослава Алексапольського

Перейменування в розрізі мікрорайонів Миколаєва

Нові топоніми в Центрі

Серце Миколаєва – історичний центр міста, де більша частина назв до цього не мала стосунку до української історії – як давньої, так і сучасної. Більшість топонімів відображали сторінки колоніальної історії. Ще частина назв вулиць носили імена радянських льотчиків, розвідників, підпільників та воєначальників. Саме тому найбільше нових топонімів отримав центр - 27.

Інгульський, Каботажний та Спаський узвози позбулись русифікованого означення “спуск”, а вулиця 9-та Слобідська “повернула” собі історичну назву.

Нові назви вулиць:

Вулиця Гліба Бабіча

Вулиця Павла Скоропадського

Вулиця Євгена Єщенка

Вулиця Захисників Миколаєва

Вулиця Святослава Алексапольського

Вулиця Панаса Саксаганського

Вулиця Євгена Лапчевського

Вулиця Данська

Вулиця Олександра Клепікова

Вулиця Героїв Рятувальників

Вулиця 9 Слобідська

Вулиця Андрія Покровського

Вулиця Вадима Благовісного

Вулиця Марка Кропивницького

Вулиця Аркасівська

Вулиця Лоренца Юстуса

Вулиця Олексія Вадатурського

Вулиця Ігоря Бедзая

Провулок Суднозбиральників

Вулиця Ковальська

Сквер Адміралтейський

Сквер Богдана Хмельницького

Сквер Героїв Оборони Миколаєва

Сквер імені Івана Мазепи

Узвіз Інгульський

Узвіз Каботажний

Узвіз Спаський

Вулиця Андрія Покровського (колишня вул. Наваринська) названа ім'ям військово-морського діяча Української держави.

Андрій Покровський (1862-1944) у 1916 році був призначений на посаду командира Миколаївського порту, Миколаївського градоначальника і Начальника гарнізону міста Миколаєва. Після революції 1917 року активно підтримував процес українського державотворення. На кораблях його бригади восени 1917 року вже майоріли українські жовто-блакитні прапори. У 1918 році, був призначений головним командиром всіх портів Чорного і Азовського морів. За його ініціативи геральдична комісія у 1918 році затвердила проект українського військово-морського прапора, який (лише без тризуба) у 1992 році був знову затверджений Військово-Морським прапором незалежної України.

Вулиця Павла Скоропадського
(колишня вул. Адмірала Макарова)
названа на честь Гетьмана України.

Павло Скоропадський (1873-1945) народився у Німеччині. У жовтні 1917 року його обрано отаманом Вільного козацтва. У квітні 1918 року, на Всеукраїнському з'їзді хліборобів проголосили про утворення Української Держави на чолі з гетьманом Павлом Скоропадським. За часів його гетьманства створені Українська академія наук, мережа гімназій, загальнокультурних закладів та установ (Національні архів, галерея мистецтв, історичний музей, бібліотека, Український театр драми та опери, Українська державна капела, Державний симфонічний оркестр тощо).

Детальніше про інші імена
мікрорайону на сайті

Нові топоніми в Лісках

Мікрорайон Ліски матиме 2 нових топоніми, які замінили вулиці названі на честь радянських генерала та науковця. Решта назв вулиць, скверів та парків мікрорайону мають нейтральний характер і не потребують перейменування.

Нові назви вулиць:

Вулиця Генерала Олекси Алмазова

Вулиця Євгенія Логінова

Вулиця Генерала Олекси Алмазова (колишня вул. Генерала Карпенко) названа на честь українського генерала, військового діяча та науковця.

Олекса Алмазов (1883-1947) — генерал Армії Української Народної Республіки. Народився на території сучасної Миколаївщини. Наприкінці 1917 року вступив до Української армії, де займав високі посади, зокрема командував дивізією та брав участь у боях за незалежність України під час визвольних змагань. Після поразки українських військ у 1921 році, емігрував до Польщі, а пізніше до Франції, де продовжував активну діяльність у військовій та громадській сферах. Займався науковою діяльністю, досліджуючи питання української військової стратегії та історії.

Нові топоніми у Великій та Малій Коренисі

Нові назви отримали 10 топонімів двох віддалених мікрорайонів міста. Мікрорайони позбавились назв, які дублювали існуючі, не відповідали українському правопису, а також популяризували радянських та комуністичних героїв.

Нові назви вулиць:

Вулиця Тетяни Яблонської

Вулиця Павла Вірського

Вулиця Андрія Подліпнюка

Вулиця Павла Колесникова

Вулиця Українських Добровольців

Провулок Панаса Саксаганського

Вулиця Олексія Волкова

Вулиця Кінбурнська

Вулиця Гілеї

Провулок Рибальський

Вулиця Тетяни Яблонської (колишня вул. 8-го Березня) названа на честь української художниці.

Тетяна Яблонська (1917-2005) - членкиня Академії мистецтв України, володарка найвищих державних нагород. Полотна художниці зберігаються у найбільших музеях світу та приватних колекціях.

Нові топоніми у Варварівці

Нові назви отримали 9 топонімів, найменування яких глорифікують імена військових діячів російської та радянської історії.

Нові назви вулиць:

Вулиця Яхтова

Вулиця Дмитра Олійника

Вулиця Олексія Кваші

Провулок Івана Григурка

Вулиця Михайла Козлова

Вулиця Зебека

Провулок Зебека

Вулиця Нансена

Провулок Нансена

Детальніше про Фрітьофа Нансена

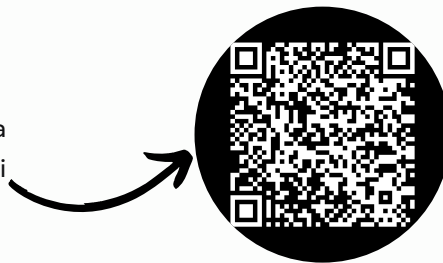

Вулиця і провулок Зебека (колишні вулиця і провулок Суворова) названі на честь українського живописця-мариніста, одного з найбільш знаменитих художників-мариністів другої половини ХХ століття.

Володимир Зебек (1931-2015) народився у Миколаєві, у 1943 був вивезений німецькими окупантами на примусові роботи в Німеччину. З 1966 року Зебек жив і працював на Кінбурнській косі.

Детальніше про інші імена
мікрорайону на сайті

Нові топоніми у Матвіївці

Нові назви отримали 12 топонімів, частина яких присвячена видатним людям, що увійшли в історію, та полеглим захисникам України. Решта топонімів відобразила козацьку частину історії цієї місцевості або географічні назви.

Нові назви вулиць:

Провулок Козака Мамає

Вулиця Мирослава Скорика

Вулиця Романа Шухевича

Вулиця Чонгарська

Вулиця Фермерська

Вулиця Ернеста Хортіва

Провулок Дмитра Щербініна

Вулиця Благодійна

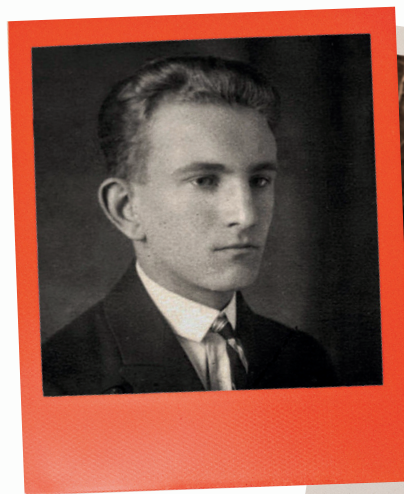
Вулиця Романа Клімова

Провулок Синевирський

Вулиця Волинська

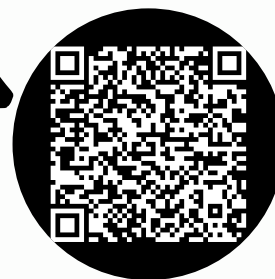
Вулиця Лелеча

Вулиця Романа Шухевича (колишня вул. Василя Жуковського) названа на честь головного командира УПА.

Роман Шухевич (1907-1950) мав дві освіти, був власником рекламної фірми «Фама», Головнокомандувачем УПА та активним членом ОУН. Загинув у збройній сутичці з оперативною групою МДБ УРСР, котра атакувала його криївку в с. Білогорща (нині у складі м. Львів).

Детальніше про інші імена
мікрорайону на сайті

Нові топоніми у Тернівці

Всього 15 топонімів отримали нові назви. Одна з них отримала “болгарське” коріння, так як третина сьогоднішнього населення Тернівки – це етнічні болгари.

Нові назви вулиць:

Вулиця Сухопутних Військ України

Вулиця Військово-Морських Сил України

Вулиця Повітряних Сил України

Вулиця Данила Мурашка

Вулиця Віталія Белінського

Провулок Бредіхіна

Вулиця Мрії

Вулиця Володимира Бондарюка

Вулиця Сергія Татарінова

Вулиця Бориса Хрестителя

Вулиця Чорноморського козацтва

Провулок Чорноморського козацтва

Вулиця Чорноземна

Вулиця Алли Горської

Вулиця Карла Кнорре

Вулиця Алли Горської (колишня вул. Чижова) носить ім'я української художниці і дисидентки, однієї з найяскравіших представниць руху шістдесятників, яка була вбита КДБ у 1970 році.

Алла Горська (1929-1970) разом із Василем Симоненком та Лесем Танюком відкрила місця поховання розстріляних НКВС у Биківні, на Лук'янівському і Васильківському кладовищах. Її твори знищувались за вказівкою партійного керівництва.

Детальніше про інші імена
мікрорайону на сайті

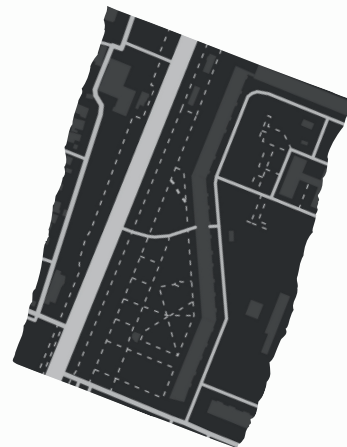
Нові топоніми у Соляних

Мікрорайон не мав великої кількості радянських або імперських назв у топоніміці. Частина вже була перейменована у 2016 році. В 2024 році нові найменування отримали 3 топоніми мікрорайону Соляні.

Сквер «Соляні» (колишня назва сквер «Єкатериненський») перейменували у співзвучну назву мікрорайону.

Вулиця Пластунська (колишня назва вул. Партизанської Іскри) походить від поняття «пластуни» - запорозьких козаків-розвідників, що пересувалися плазом аби уникнути виявлення ворогом.

Провулок Підводників (колишня назва пров. Марінеску).

Нові топоніми у Ракетному Урочищі

Топоніми мікрорайону масово перейменували у 2016 році під час процесу декомунізації. 7 топонімів отримали нові назви під час перейменування у 2024 році.

Нові назви вулиць:

Вулиця Сергія Гуссіді

Вулиця Олександра Єгорова

Вулиця 13 Воєнна

Вулиця 7 Воєнна

Провулок Човновий

Вулиця Олександра Батенка

Вулиця Рибальська

Вулиця Олександра Єгорова
(колишня вул. Дениса Давидова)
названа на честь сотника, льотчика
Армії Української Народної
Республіки (УНР).

Олександр Єгоров (1889-1961) — український військовий діяч, який народився на території сучасної Миколаївщини. Брав активну участь у визвольних змаганнях 1917-1921 років. Єгоров боровся проти більшовицьких та білогвардійських військ, а також брав участь у бойових діях за незалежність України під час розпаду Російської імперії.

Нові топоніми на Водопої

Водопій (Старий та Новий) отримав 11 нових топонімів, частина з яких змінилась у відповідності до українського правопису.

Нові назви вулиць:

Вулиця Заповідна

Вулиця Геннадія Матуляка

Вулиця Євгена Храпка

Вулиця Олександра Довженка

Провулок Олександра Довженка

Провулок Василя Симоненка

Провулок Єгора Середюка

Провулок 1 Яружний

Провулок 2 Яружний

Узвіз Паромний

Проїзд Узбережний

Вулиця та провулок Олександра Довженка (колишні вул. та пров. Гончарова) названі на честь письменника, драматурга, художника-карикатуриста та режисера.

Олександр Довженко (1894-1956) - класик світового кіно, чия кінострічка "Земля" входить до списку 12 найкращих фільмів усіх часів, а твори "Зачарована Десна" та "Щоденник" вивчають у школах.

Нові топоніми на ПТЗ

Мікрорайон ПТЗ (колишня назва ЮТЗ) названий на честь Південного турбінного заводу, а нині заводу “Зоря-Маршпроєкт”, отримав 9 нових топонімів, враховуючи назву самого мікрорайону.

Нові назви вулиць:

ПТЗ

Вулиця Дмитра Кременя

Вулиця Олега Бондаренка

Вулиця Максима Алдошина

Вулиця Віталія Бохонка

Провулок Євгена Гуцала

Провулок 3-й Індивідуальний

Провулок Юності

Провулок Миколи Садовського

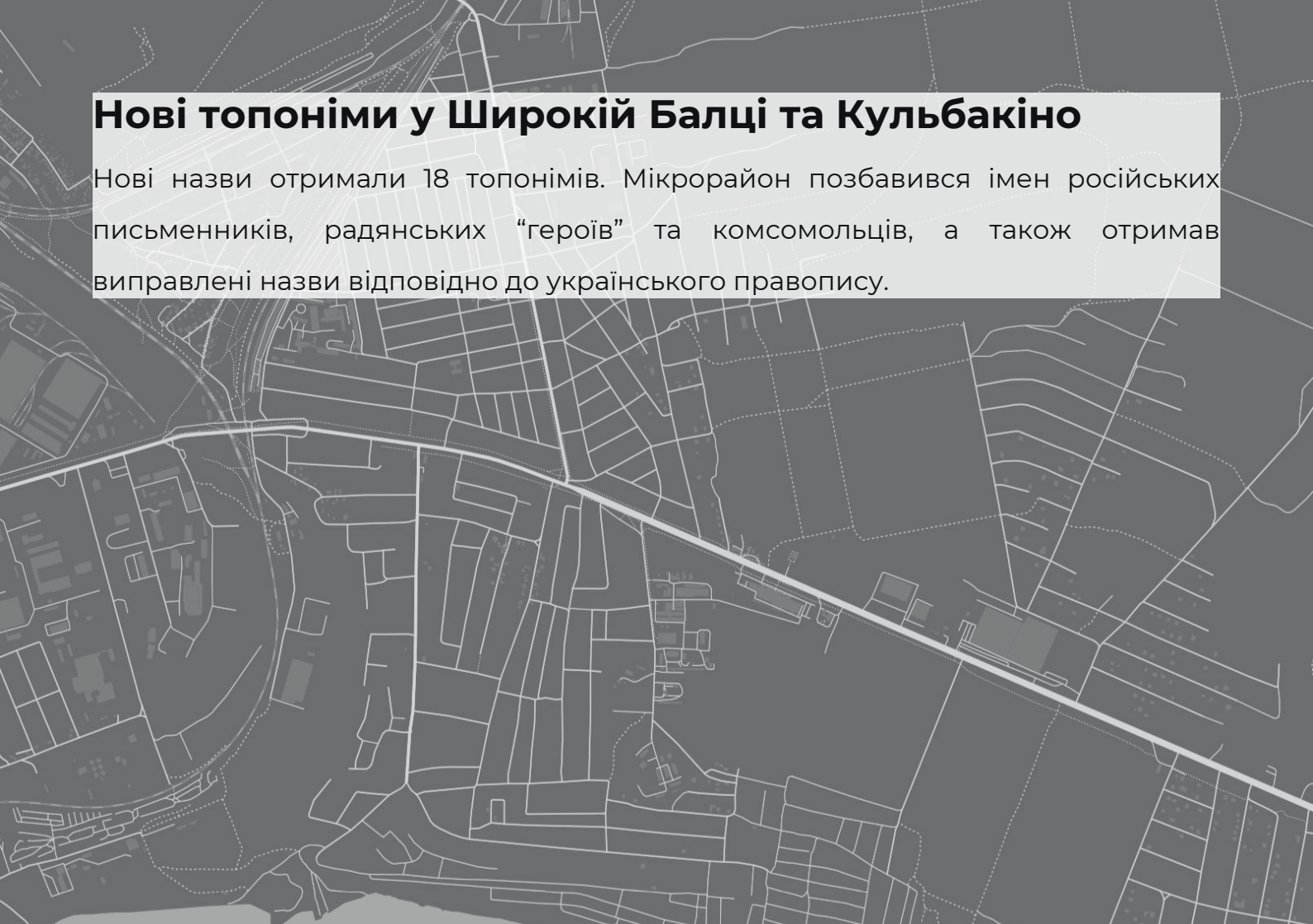
Вулиця Дмитра Кременя (колишня вул. Молодогвардійська) отримала ім'я на честь поета, публіциста, лауреата Шевченківської премії та Героя України.

Дмитро Кремень (1953-2019) протягом багатьох років працював журналістом та редактором у Миколаєві. Був автором численних поетичних збірок. Крім поезії активно займався публіцистикою, був членом Національної спілки письменників України.

Нові топоніми у Широкій Балці та Кульбакіно

Нові назви отримали 18 топонімів. Мікрорайон позбавився імен російських письменників, радянських “героїв” та комсомольців, а також отримав виправлені назви відповідно до українського правопису.

Нові назви вулиць:

Вулиця Знам'янська

Вулиця Контрадмірала Білінського

Провулок Миколи Романовського

Вулиця Повстанська

Вулиця Михайля Семенка

Провулок Фюзеляжний

Вулиця Василя Стуса

Вулиця Марії Заньковецької

Вулиця Миколи Куліша

Провулок Миколи Куліша

Вулиця Сил Територіальної
оборони України

Вулиця Миколи Хвильового

Провулок Олеса Гончара

Вулиця Григорія Сковороди

Провулок Григорія Сковороди

Провулок 1 Знам'янський

Провулок 2 Знам'янський

Блокпост-230

Провулок Олеся Гончара (колишній пров. Чернишевського) названий на честь українського письменника.

Олесь Гончар (1918-1995), справжнє ім'я Олександр Біличенко, написав багато творів, неодноразово ставав лауреатом літературних премій. Його роман «Собор» занесений до списку «1001 книга, які ти повинен прочитати, перш ніж померти».

Вулиця Марії Заньковецької (колишня вул. Толстого) носить ім'я найвідомішої зірки українського театру кінця XIX-початку XX століття.

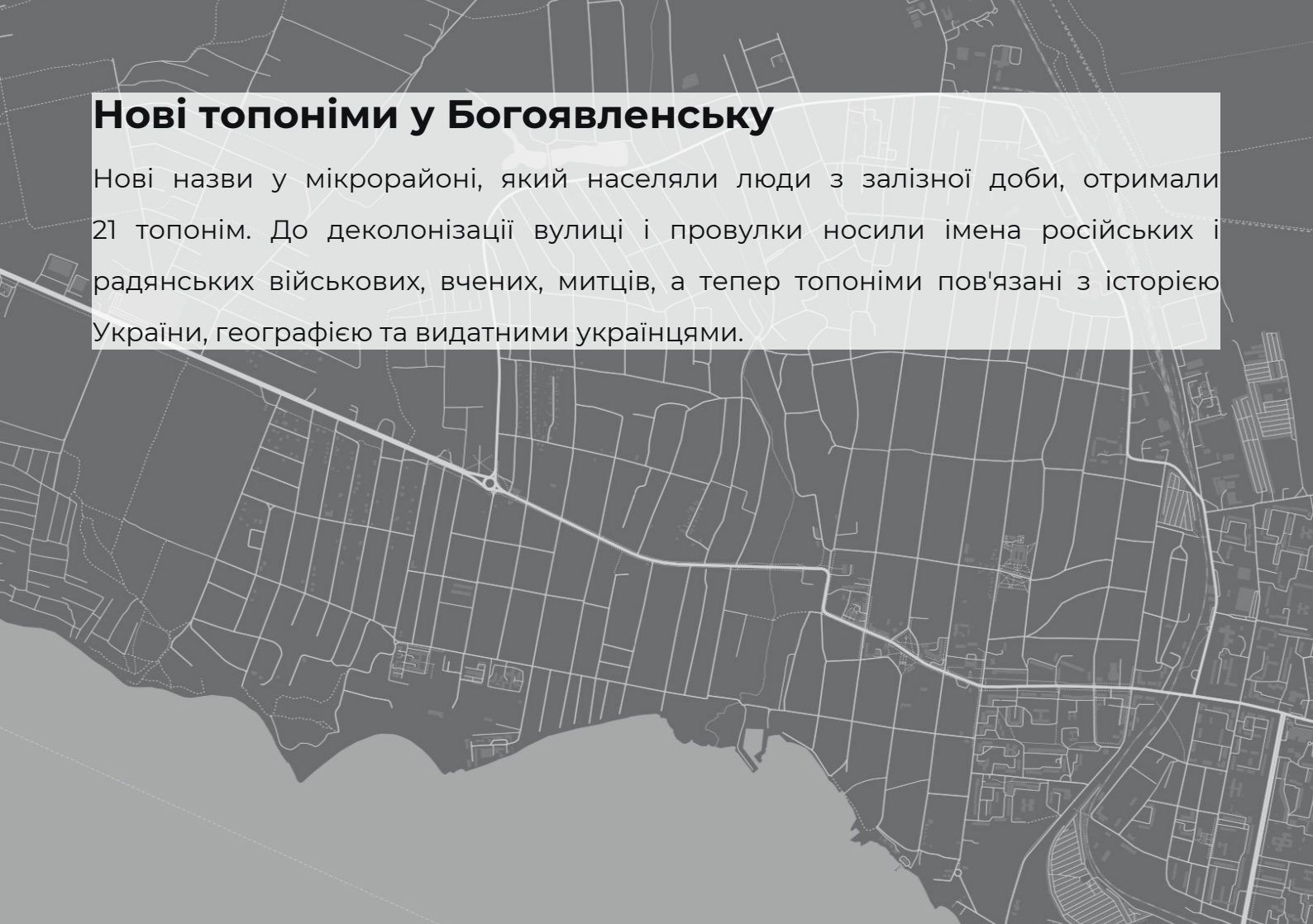
Марія Заньковецька (1854-1934) віддала сцені понад 40 років свого життя. Її творчий шлях розпочався в 1882 році у трупі українського театру під керівництвом Марка Кропивницького. Працювала в найпопулярніших і найпрофесійніших українських трупах свого часу.

Детальніше про інші імена мікрорайону на сайті

Нові топоніми у Богоявленську

Нові назви у мікрорайоні, який населяли люди з залізної доби, отримали 21 топонім. До деколонізації вулиці і провулки носили імена російських і радянських військових, вчених, митців, а тепер топоніми пов'язані з історією України, географією та видатними українцями.

Нові назви вулиць:

Вулиця Сергія Параджанова

Вулиця Олександра Олеса

Вулиця Олега Хлівного

Провулок Павла Филиповича

Провулок Спиридона Черкасенка

Провулок Івана Світличного

Провулок Євгена Маланюка

Провулок Рибний

Провулок Естонський

Провулок Дунайський

Розплідник

Вулиця Кіммерійська

Вулиця Медиків

Вулиця Михайла Старицького

Вулиця Володимира Кремінського

Провулок Литовський

Вулиця Анатолія Ліхтарчука

Вулиця Гліба Григораша

Вулиця Леся Курбаса

Вулиця Олексія Губського

Вулиця Руфіна Судковського

Вулиця Сергія Параджанова (колишня вул. Станіславського) носить ім'я українського та вірменського кінорежисера, політв'язня СРСР, «Національної легенди України».

Сергій Параджанов (1924-1990) найвідоміший за режисуру кінострічки по одноіменній повісті Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків» (цей фільм отримав 39 міжнародних нагород, 28 призів на кінофестивалях, з яких — 24 гран-прі, у 21 країні). Інші видатні роботи режисера - «Наталія Ужвій», «Золоті руки», «Думка» та ін. Зазнавши переслідувань від радянської влади за протести проти політичних арештів в Україні, заарештований у 1973 році та засуджений до п'ятирічного ув'язнення за «гомосексуальність», «спекуляцію» та «український націоналізм».

Вулиця Олексія Губського (колишня вул. Рябінова) носить ім'я Голови Миколаївської міської організації ВО «Свобода».

Олексій Губський (1989-2022) - активний учасник Революції Гідності, у 2015 році пішов добровольцем на війну. Наприкінці 2017 року звільнився в резерв й разом із дружиною відкрив кафе «Veteran Point» за підтримки мережі Veterano, вчився у Херсонському мореходному училищі на спеціальності «Судоводіння», цікавився історією козацтва та УПА. З початком повномасштабного вторгнення повернувся до складу 93-ї ОМБр бригади «Холодний Яр». Загинув 5 березня 2022 року поблизу села Гусарівка на Харківщині.

Детальніше про інші імена
мікрорайону на сайті

Нові топоніми у Балабанівці

Найпівденніший мікрорайон Миколаєва отримав 7 нових топонімів.

Нові назви вулиць:

Вулиця Миколи Зерова

Вулиця Костянтина Сергієнка

Вулиця Євгена Плужника

Вулиця Олега Кравця

Вулиця Михайла Драй-Хмари

Провулок Юрія Яновського

Провулок Михайла Артеменка

Вулиця Євгена Плужника (колишня вул. Вербицького) названа на честь українського поета, драматурга та перекладача.

Євген Плужник (1898-1936) — один із провідних представників української поезії 1920-х років, член літературної організації «Ланка». Автор поетичних збірок «Дні» та «Рання осінь», а також драматичних творів, зокрема п'єси «Змова». Став жертвою сталінських репресій, був заарештований у 1934 році й засланий до Соловецького табору, де загинув у 1936 році.

Порівняльний аналіз перейменованих топонімів, їх розподіл по мікрорайонам Миколаєва, дослідження нових імен в топонімах міста та публікація створена Платформою MY ART в межах проєкту «Деколонізація Миколаєва: аналіз нових топонімічних назв у публічному просторі», який відбувається за підтримки Фонду ім. Гайнріха Бьоля, Бюро Київ — Україна.

Думки, висновки та рекомендації, викладені в даній публікації, належать її авторам і не обов'язково відображають погляди Фонду ім. Гайнріха Бьоля, Бюро Київ – Україна та уряду Німеччини.